

SERMAYEYE İLAVE EDİLEN ŞİRKET FONLARI VE ENFLASYON DÜZELTME FARKLARININ TASFİYE HALİNDE VERGİSEL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sakıp ŞEKER *

Özet

Sermaye şirketlerinin sermayesi ya ortaklarca nakden veya aynen konulan dışsal değerlerden ya da şirketin yürüttüğü ticari faaliyeti sonucu oluşturduğu içsel kaynaklardan (fonlardan) meydana gelir. İç kaynaklardan sağlanan fonlar, dağıtılmayan geçmiş yıllar karları, kanuni yedek akçeler, değer artış fonu, maliyet artış fonu, enflasyon düzeltme farkları ile vergi kanunları veya diğer kanunlar uyarınca teşvik amacıyla vergiden istisna edilen, ancak sermayeye ilavesi zorunlu tutulan veya belli bir süre işletmeden çekilmesi yasaklanan kazanç unsurlarından meydana gelir. Bu makale, sermayeye ilave edilen içsel fonların şirketin daha sonra muvazaadan ayrı olarak tasfiye edilmesi halinde, tasfiye sonrasında ortaklara iade edilen sermaye kısmının (dönem başı servet değerinin) kurumlar vergisine ve bu işlemin kar dağıtımını sayılarak gelir/kurumlar vergisi stopajına tabi tutulup tutulamayacağı konusu, GVK'nın 38, 94 ve VUK'nın geçici 25 ve mükerrer 298'nci maddeleri ile KVK'nın 17. Maddesi hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi amacıyla kaleme alınmıştır.

THE EVALUATION OF CORPORATE FUNDS ADDED TO THE CAPITAL AND INFLATION ADJUSTMENT DIFFERENCES IN LIQUIDATION IN THE FRAME OF TAX

Anahtar kelimeler: Şirket Fonları, Enflasyon Düzeltme Farkları

Jel Sınıflandırması: M41, H20, G31

Abstract

The capitals of corporations consist of either external sources given by partners or internal sources (funds) obtained from the commercial activities of the firms. Funds obtained from internal sources consist of undistributed

* Yeminli mali müşavir

corporate funds of prior years, lawful reserves, value increased fund, cost increase fund, inflation adjustment fund, and incomes that are excluded from tax for incentive but have to be added to the capital or the ones that are forbidden to give off from the firm for a while. This study was written in order to evaluate the subject of whether the part of capital given back to the partners after the elimination will undergo to the corporation tax and income tax or corporation tax withholding or not in the case of internal funds added to the capital in the case of elimination of the firm separate from fictitious bargain in the frame of items of GVK's 38, 94; VUK's temporary 25, repeated 298 and KVK's 17.

Keywords: Corporate Funds, Inflation Adjustment

Jel Classification: M41, H20, G31

1. GİRİŞ

Sermaye şirketlerinin sermayesi ya ortaklarca nakden veya aynen konulan dışsal değerlerden ya da şirketin yürüttüğü ticari faaliyeti sonucu oluşturduğu içsel fonlardan meydana gelir. İç kaynaklardan sağlanan fonlar, dağıtılmayan geçmiş yıllar karları, kanuni yedek akçeler, değer artışı fonu, maliyet artışı fonu, enflasyon düzeltme farkları ve benzerleri ile vergi kanunları veya diğer kanunlar uyarınca teşvik amacıyla vergi dışında tutulan ancak sermayeye ilavesi zorunlu tutulan veya belli bir süre işletmeden çekilmesi yasaklanan kazançlardan meydana gelir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca yayımlanan 2003/3 sayılı **İç Ticaret Tebliğine** göre nakit paradan başka kuruluş sırasında sermaye olarak veya daha sonra şirket sermayesine ilave edilecek fonlar şunlardır.¹

- Ticari işletmenin konulması, (Nev'i değişikliği, şirket birleşmesi, ve bölünmeleri dahil) (GVK,Md:81 ve KVK, Md:18,19 ve 20)
- Ayın olarak gayrimenkul ve/veya nakil vasıtası konulması,
- Hisse senetlerinin konulması,
- Şirket ortaklarının şirketten olan alacaklarının konulması,
- Değer artış fonu, (5024 sayılı Kanunla 1.1.2004 tarihi itibarıyla kaldırıldı)
- İştiraklerden gelen değer artışı fonu,(5024 sayılı kanunla 1.1.2004 tarihi itibarıyla kaldırıldı)

Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluş ve Ana Sözleşme Değişikliği İşlemlerine İlişkin esaslar Hakkında 2003/3 Sayılı İç Ticaret Tebliği 25.7.2003 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu Tebliğin bazı bölümleri 2004/2 sayılı Tebliği ile değişmiştir.

- Maliyet artışı fonu, (5024 sayılı kanunla 1.1.2004 tarihi itibarıyla kaldırıldı)
- İştirak hisseleri ve taşınmaz satış karlarının ilavesi,(kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan hakkı satış kazançları dahil)
- Fevkalade ihtiyatların ilavesi,
- Dağıtılmayan geçmiş yıllar karlarının ilavesi,²

Yukarıda belirtilen işletmeye ait olmayan dışsal kaynaklar ile işletmeye ait içsel kaynakların dışında çeşitli kanunlarla sermayeye ilavesine izin verilen içsel kaynaklar ise şunlardır.

- 5024 sayılı Kanun ile VUK'na eklenen geçici 25.maddesi uyarınca 31.12.2003 tarihli bilançolar üzerinde yapılan enflasyon düzeltmesi sonucunda oluşan **enflasyon farkları** (enflasyon düzeltmesinden kaynaklanan geçmiş yıllar karları ile sermaye enflasyon düzeltme olumlu farkları)
- 5024 sayılı Kanunla VUK'nun mükerrer 298.maddesinde yapılan değişiklikle 31.12.2004 tarihli bilançoların düzeltilmesi sonucu hesaplanan **öz sermaye kalemlerine ait enflasyon farkları**
- 5746 sayılı Kanun uyarınca TÛBİTAK ve benzeri kuruluşlar tarafından ödenen hibeler (devlet yardımları)
- 5811 sayılı Kanun uyarınca işletmeye iade edilen kazanç farkları,
- Hisse senedi ihraç primleri (emisyon primleri)

GVK'nun 94/6'ncı maddesi ile KVK'nın 15 ve 30. maddelerinde kurumların sermayelerine ilave ettikleri geçmiş yıllar karlarının (içsel kaynakların) kar dağıtımını sayılmayacağı hükme bağlanmıştır. Bunun yanında 5024, 5746 ve 5811 sayılı Kanunlarda söz konusu kazanç ve iratlar ile hesaplanan fonların şirket sermayesine ilave edilebileceği ve bu işlemlerin kar dağıtımını sayılmayacağı belirtilmiş bulunmaktadır.

2.TASFİYE KARI VE TESPİTİ

2.1.Tasfiye Karı Kavramı

KVK'nun 17/4.maddesinde, tasfiye halindeki kurumların vergi matrahının tasfiye karı olduğu; **tasfiye karının**, tasfiye döneminin sonundaki servet

2 . Fevkalade ihtiyatlar ile dağıtılmayan karların sermayeye ilave edilmesinde YMM veya SMMM raporuna, şirket sermayesine şirket ortaklarının şirketten olan alacaklarının, değer artış fonunun, iştiraklerden gelen değer artış fonunun, maliyet artış fonunun, iştirak hisseleri ve taşınmaz satış karlarının, hisse senetlerinin değerinin tespiti için YMM raporunun, ticari işletmenin limited şirkete sermaye olarak konulmasında bilirkişi veya YMM raporunun, anonim şirkete sermaye olarak konulmasında ise bilirkişi raporunun ticaret sicil müdürlüğüne ibraz edilmesi gerekmektedir

değeri ile tasfiye döneminin başındaki **servet değeri** arasındaki olumlu fark olarak tanımlanmıştır.

KVK'nın 17/5 nci maddesinde ise, tasfiye döneminin başındaki ve sonundaki servet değerinin kurumun tasfiye dönemi başındaki ve sonundaki bilançosunda görülen öz sermayesi olduğu belirtilmiştir. Servet değerinin VUK'nın servetlerin değerlemesine ilişkin hükümlere göre "rayiç değer" üzerinden mi, yoksa ticari kazancın tespitine ilişkin değerlendirme hükümlerine göre mi (maliyet bedeli, kayıtlı değer, alış değeri v.b.) değerlendirileceği tereddüt konusudur. Bazı yazarlar, tasfiye bilançosundaki servet değeri ifadesinden hareketle tasfiye öncesi bilançonun servetlerin değerlendirilmesi hükümlerine göre rayiç değer üzerinden hesaplanması gerektiği görüşündedirler. Oysa KVK'nda servet değerinin tasfiye karı hesaplanırken mevcut sermayeye ilave olarak ortaklar veya sahipleri tarafından yapılan ödemeler ile tasfiye esnasında elde edilen ve vergiden istisna edilmiş olan kazanç ve iratların tasfiye döneminin başındaki servet değerine ekleneceği belirtilmiştir. Bu ifadeden tescil edilmiş sermaye ile diğer sermaye ve kar yedeklerinin dönem başı servet değerinin bir unsuru olduğu ve bu unsurların tasfiye dönemi kazancına dahil edilmeyeceği ve dolayısı ile vergiye tabi tutulmayacağı anlamı çıkmaktadır. Kanunda tasfiye dönemi başındaki değerlemenin rayiç değer üzerinden yapılacağına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Tasfiye dönemi başındaki değerlemenin rayiç değerle değerlendirilmesi halinde, rayiç değerle maliyet değeri (tarihi değer) arasındaki farkın tasfiyeye giriş bilançosunda dönem karı/zararı olarak gösterilmesi ve vergilendirilmesi gerekir ki, böyle bir durum henüz elde edilmemiş gelir üzerinden vergi ödenmesi veya gerçekleşmemiş zararın mahsubu sonucunu doğuracaktır. Böyle bir durum vergiye tabi gelirin saflığı ve gerçekliği ilkesi ile çelişecektir. TTK'nun 444'ncü maddesinde de tasfiye dönemi başı bilançosunun rayiç değer üzerinden hazırlanacağı konusunda bir açıklık yoktur. Tasfiye dönemi sonu bilançosu, işin doğası gereği rayiç (emsal) değer üzerinden hazırlanmış olacaktır. Bize göre tasfiye dönemi başı bilançosu rayiç değer üzerinden değil, iktisadi işletmelere dahil kıymetlerin değerlendirilmesi hükümlerine (genel hükümlere) göre değerlendirilmelidir.

TTK'nın 447'nci maddesinde, tasfiye halinde bulunan şirketin borçları ödendikten sonra kalan mevcudu, ana sözleşmesinde aksine bir hüküm olmadıkça, pay sahipleri arasında ödedikleri sermaye ve paylara bağlı olan imtiyaz hakları nispetinde dağıtılacağı, 455'nci maddesinde, şirketin infisalı

halinde her pay sahibinin tasfiye neticesine payı nispetinde iştirak hakkına sahip olduğu, 456'ncı maddesinde esas mukavelede aksine bir hüküm yoksa **kazanç ve tasfiye paylarının esas sermayeye mahsuben ortağın şirkete yaptığı ödemelerle mütenasiben hesap ve tespit olunacağı**" hükümlerine yer verilmiştir.

KVK'nın 17 nci maddesindeki tasfiye karının tespitine ilişkin düzenlemenin GVK'nın 38 nci maddesinde ticari kazancın tespitindeki **öz kaynak kıyaslaması** yöntemiyle paralellik taşıdığı görülmektedir. Buna göre, bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerler arasındaki müspet fark olup, hesap dönemi zarfında sahip veya sahiplerce işletmeye ilave olunan değerler bu farktan indirilecek, işletmeden çekilen değerler ise farka ilave olunacaktır. Her iki düzenlemede de işletmeye konulan sermayenin ve sermayenin ayrılmaz parçası sayılan fonların (yedek akçeler, dağıtılmayan karlar ve diğer özel fonlar) ticari kazancın (matrahın) hesabında dikkate alınmayacağı açık bir şekilde belirtilmiştir.

2.2.Tasfiye Sonucunda Karşılaşılabilecek Vergi Yükümlülükleri

Tasfiye sonucunda ortaklara yapılacak ödemelerin bir kısmı kar payı bir kısmı ise tasfiye payıdır. Tasfiye payı, ortağın daha önce işletmeye koyduğu veya koyduğu kabul edilen sermaye unsurları olup, kurumlar vergisine tabi değildir. Kar payı (temettü) ise gerek tasfiye döneminde gerekse geçmiş yıllarda elde edilip kurumlar vergisine tabi tutulan, ancak şirket ortaklarına dağıtılmayan karlardır. Kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlar da bu kapsamdadır. Kar payları ortaklara dağıtılması sırasında vergilendirilmektedir.

Buna göre şirketlerin tasfiyesinde verginin konusuna giren üç ayrı işlem söz konusu olabilir.

1. Tasfiye karı üzerinden hesaplanacak %20 oranındaki kurumlar vergisi,
2. Tasfiye karından kurumlar vergisi indirildikten sonra kalan vergi sonrası kar kısmı ile önceki yıllara ait olup ortaklara dağıtılmayan geçmiş yıllar karları, yedek akçeler ve işletmede tutulması zorunlu fonlardan GVK'nın 94/6 ve KVK'nın 15 ve 30'ncü maddeleri uyarınca GVK'nın 75 nci maddesinde belirtilen menkul sermaye iradı niteliğindeki kar payları üzerinden hesaplanacak (tam mükellefiyete tabi kurum hariç) %15 oranındaki gelir/kurumlar vergisi stopajı,

3. GVK'nın 22, 85 ve 86 ncı maddeleri uyarınca dağıtılan kar payının belli tutarı aşması halinde gerçek kişi ortaklar tarafından verilmesi gereken yıllık gelir vergisi(menkul sermaye iradı) beyannamesi üzerinden hesaplanacak gelir vergisi.

GVK'nun menkul sermaye iradı başlıklı 75'nci maddesinin ikinci fıkrasının 1.bendinde her nev'i hisse senetlerinin kar payları, 2.bendinde iştirak hisselerinden doğan kazançlar (limited şirket ortaklarının iş ortaklıkları ortaklarının ve komanditerlerin kar payları ile kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar) 3.bendinde kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kar paylarının menkul sermaye iradı olduğu belirtildikten sonra, anılan Kanununun 94/6'ncı maddesinde tam mükellef kurumlar tarafından;

- Tam mükellefiyete tabi gerçek kişilere,
 - Gelir ve kurumlar vergisi mükellefiyeti olmayanlara,
 - Gelir ve kurumlar vergisinden muaf olanlara,
 - Dar mükellefiyete tabi gerçek kişilere,
 - Dar mükellefiyete tabi kurumlara (Türkiye'de bir işyeri ve daimi temsilci aracılığıyla kar payı elde edenler hariç),
 - Gelir ve kurumlar vergisinden muaf olan dar mükellefiyete tabi olanlara
- dağıtılan 75. maddenin ikinci fıkrasının 1,2 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı kar paylarından (%15 oranında) gelir/kurumlar vergisi tevkifatı yapılacağı hükmüne yer verilmiştir.

Görülebileceği üzere kurumların tam mükellefiyete tabi kurum ortaklarına dağıttığı kar paylarından gelir/kurumlar vergisi stopajı yapılmamaktadır. Bunun nedeni kurumların sermaye yapılarını güçlendirmeyi teşvik etmenin yanında içsel kaynakların şirket sermayesine ilave edilmesinin, bedelsiz olarak çıkarılan hisse senetlerinin ortaklar yönünden yeni bir gelir elde etme işlemi sayılmamasıdır. İçsel kaynakların sermayeye ilavesinin kar dağıtımını sayılmaması, sermaye artırımını işleminin **tek işlem** olduğu kabulüne dayanmaktadır. İç kaynaklardan yapılan sermaye artırımının **çift işlem** olduğu görüşü, "birinci işlemin pay sahiplerine kar payı ödenmesi, ikinci işlemin ise pay sahiplerinin söz konusu payları şirkete geri ödemesi" kabulüne dayandırmaktadır.Yapılan işlemin tek işlem olduğu görüşündekiler ise, bu suretle yapılan sermaye artırımını işleminde şirket ortaklarına nakden veya hesaben bir ödeme yapılmadığını ileri sürmektedirler.

İçsel kaynakların sermayeye ilavesi işleminin kar dağıtımını sayılmaması durumu belli koşullara bağlı bir **vergi erteleme** durumu değil, doğrudan doğruya işletmenin varlığında meydana gelen bu artışın kar dağıtımını dışında tutulmasını sağlayan bilinçli bir düzenlemedir.

3.TASFİYE SIRASINDA VERGİLENDİRİLMESİ GEREKEN GELİR UNSURLARI

Sermaye şirketlerinin tasfiyesi sırasında, tasfiye karı dışında bilançonun öz kaynaklar grubunda yer alan aşağıdaki fonların **kurumlar vergisine tabi tutulması** gerekir.

5 yılı tamamlamayan taşınmaz ve iştirak hisselerinin satışından doğan kazançlar,

- Sermayeye ilave edilmemiş olan enflasyon düzeltme karları ile sermaye enflasyon düzeltme olumlu farkları,
- 5 yılı tamamlamayan karşılıksız ar-ge destekleri,
- Yenileme fonu,

Bilançonun pasifinde yer alan ve kurumlar vergisinden istisna edilmiş olan kazanç ve kazanç unsurları dönem başı servet değerinin içinde yer alacağından tasfiye karının hesabında yer almayacak ve kurumlar vergisine de tabi tutulamayacaktır. Enflasyon düzeltme farklarına ilişkin özel düzenleme ise aşağıdaki bölümde ayrıca incelenecektir.

Öte yandan, sermaye şirketlerinin tasfiyesi sırasında sermaye dışındaki öz kaynak kalemlerinden ortaklara dağıtılacak değerler (kanuni ve ihtiyari yedek akçeler, dağıtılmamış geçmiş yıllar karları v.b.) **menkul sermaye iradı** olarak gelir/kurumlar vergisi stopajına tabi olup bu konuda bir tereddüt bulunmamaktadır. Tasfiye sırasında % 15 oranında (tam mükellefiyete tabi kurumlara yapılan kar dağıtımları hariç) vergi tevkifatına tabi tutulması gereken kazanç unsurları ve fonlar ise şunlardır.

- Tasfiye karından kurumlar vergisi indirildikten sonra kalan kısım,
- Dağıtılmayan geçmiş yıllar karları,(GVK'nın geçici 62/1-a maddesi kapsamındaki kazançlar hariç)³
- Kanuni ve ihtiyari olarak ayrılan ve ortaklara dağıtılan her türlü yedek akçeler,
- Daha önce sermayeye ilave edilmemiş olmakla birlikte 5 yıldan fazla

³ Geçici 62/1 nci maddesinin (a) alt bendine göre, kurumlar vergisi mükelleflerinin; 31.12.1998 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançların dağıtımını halinde 94 ncü madde uyarınca tevkifata tabi tutulmayacaktır. Söz konusu kar payları gerçek kişilerce gelir vergisinden de müstesna tutulmuştur.

süre ile şirket bilançosunda öz kaynaklar grubunda bulunan ve kurumlar vergisinden istisna edilen taşınmaz ve iştirak hissesi satış karları,

- Sermayeye ilave edilmemiş olan emisyon primleri

4. SERMAYEYE İLAVE EDİLMİŞ OLAN ENFLASYON DÜZETME FARKLARI VEYA DİĞER ŞİRKET FONLARI İŞLETMEDEN ÇEKİLDİĞİ GEREKÇESİYLE VERGİLENDİRİLEBİLİR Mİ?

4.1. Gelir İdaresi Başkanlığının Görüşü

Şirketlerin tasfiye edilmesi halinde önceki yıllarda iç kaynaklardan sermayeye ilave edilen bazı fonların şirket ortaklarına dağıtılması sırasında tasfiye karına ilave edilerek kurumlar vergisine tabi tutulup tutulmayacağı, sermayeye ilave edilmiş olan bazı fonların ise kar dağıtımını kabul edilerek menkul sermaye iradı olarak gelir/kurumlar vergisi stopajına tabi tutulup tutulmayacağı konularında duraksamaya düşüldüğü gözlenmektedir.

Gelir İdaresi Başkanlığınca verilen bir özalgede öz sermaye kalemlerine ait enflasyon düzeltme farklarının şirket **tasfiyeye girmeden önce sermayeye ilave edilmesi halinde** bu işlemler kar dağıtımını sayılmadığından herhangi bir süre tahdidi olmaksızın vergiye tabi tutulmayacağı belirtildiği halde, bir başka özalgede, “..... daha önceki yıllarda şirket sermayesine eklenmiş olan **geçmiş yıl karlarının**, şirketin **sermaye azaltımı veya tasfiye edilmesi** sebebiyle ortaklara dağıtılması durumunda kar dağıtımına bağlı **vergi kesintisi yapılması** gerektiği, öte yandan, daha önce sermayeye eklenmiş olan pasif kalemlere ait enflasyon düzeltme fark hesaplarının, şirketin **sermaye azaltımı yapması veya tasfiye edilmesi** sebebiyle ortaklara dağıtılması halinde, **işletmeden çekilen** tutarların öncelikle kurumlar vergisine tabi tutulması, vergi sonrası dağıtılan kazancın da kar dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulması gerektiği” belirtilmiştir. ⁴

VUK'nın Geçici 25. maddenin (g) fıkrasına göre, 2003 yılı bilançosunun düzeltilmiş aktif toplamından düzeltilmiş sermaye, düzeltilmiş hisse senetleri ihraç primleri (emisyon primleri) ve düzeltilmiş hisse senedi iptal kârları ile borç toplamının çıkartılması sonucu bulunan farkın düzeltilmiş bilançoda **geçmiş yıllar kâr/zararı** olarak gösterileceği, bu şekilde tespit edilen geçmiş yıl karının **vergiye tabi tutulmayacağı**, geçmiş yıl zararlarının ise zarar olarak kabul edilmeyeceği belirtilmiştir. Anılan Kanunun mükerrer 298/A maddesinin 2. Fıkrasının (m) alt bendinde ise, enflasyon

4 İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 4.6.2006 tarih ve GİB.4.34.19.02/VUK-mük-298 sayılı özalgesi ve İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı'nın GİB'nin görüşünü yansıtan 14.02.2008 tarih ve GİB.4.35.16.01/176300-ÖZ/229 sayılı Özalgesi (Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi Sayı:61, Ocak 2009 Sayfa:341-343)

düzeltilmesi hesabının bakiyesinin **gelir tablosuna** aktarılacağı belirtilmiştir. Bu düzenlemelerden anlaşılacağı üzere enflasyon düzeltmesinin ilk yılı olan 2003 yılına ait düzeltilmiş bilançodaki enflasyon düzeltmesinden kaynaklanan geçmiş yıllar karları doğrudan bilanço hesabına devredilecek ve bu tutar vergiye tabi tutulmayacak, ancak 2004 yılında yapılan düzeltmeden doğan farklar gelir tablosuna aktarılarak dönem kar/zararı olarak değerlendirilecektir. Ancak, pasif kalemlere ilişkin farklar bilançonun pasifinde özkaynaklar arasında gösterilmelidir.

VUK'nın geçici 25. Maddesinin (g) fıkrasının ikinci paragrafında, pasif kalemlere ait enflasyon fark hesaplarının her hangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemde vergiye tabi tutulacağı, ancak **öz sermaye kalemlerine ait enflasyon farklarının düzeltme sonucu oluşan geçmiş yıl zararlarına mahsup edilebileceği veya kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebileceği, bu işlemlerin kar dağıtımını sayılmayacağı** hükme bağlanmıştır. Benzer hükme 2004 ve izleyen yıllarda uygulanmak üzere düzenlenen mükerrer 298/A maddesinin 5. Fıkrasında da yer verilmiştir.

Bu konuda tartışılan konulardan birisi de sermayeye ilave edilen şirket fonlarının daha sonra **sermaye azaltılması yoluyla işletmeden çekilmesi** işlemidir. Sermaye azaltılması yoluyla işletmeden çekilen fonlar üzerinden gelir/kurumlar vergisi stopajı yapılmadan ortaklara dağıtılması işlemi, **vergiden kaçınma** mıdır, yoksa **muvaazalı** bir işlem midir? Örneğin, GVK'nın 94/6. Maddesindeki "karın sermayeye ilavesi kar dağıtımını sayılmaz" hükmünden yararlanarak sermayeye ilave edilen geçmiş yıllar karlarının daha sonra sermayenin azaltılması yoluyla işletmeden çekilmesi ile aynı kazancın tasfiye sonucunda işletmeden çekilmesi arasında sonuç itibarıyla bir fark yoktur. Ancak, yapılan sermaye azaltımının muvaazalı şekilde vergi kaçırmak amacıyla yapıldığının kanıtlanması bunu iddia eden tarafa düşecektir. (Tuğlu, 2006,59-62) Vergiden kaçınmak amacıyla tasfiye döneminde veya tasfiyeye girişten çok kısa süre önce yapılacak sermaye artırımı işlemlerinin muvazaalı niteliği taşıdığını kabul etmek gerekir. Sermaye azaltımı sonucunda ortaklara dağıtılan sermaye kısmının nakden ödenen kısımdan mı, yoksa şirket fonlarından karşılanan kısımdan mı olduğu konusu da tartışmaya açıktır. Gelir İdaresi Başkanlığı, sermaye azaltımı işlemini işletmeden çekiş olarak değerlendirmekte ve işletmeden çekilen değer **öncelikle sermayeye eklenen değerlerden** kaynaklandığını kabul etmektedir. (BIYIK, 2009)

4.2. Enflasyon Düzeltme Farklarının Ortaklara Dağıtılıp Dağıtılamayacağı Sorunu

Enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş bilançonun öz kaynaklar grubundaki sermaye dışındaki şirket fonlarının düzeltilmesinden kaynaklanan farklar 570-Geçmiş Yıllar Kârları hesabına, ödenmiş sermayenin düzeltilmesinden kaynaklanan fark ise 502 Sermaye Düzeltme Olumlu Farkı hesabına kaydedilmiştir. **Gerek geçiş döneminde (2003) gerekse cari dönemde (2004) pasif kalemlere ait enflasyon farklarının herhangi bir suretle başka bir hesaba aktarılması veya işletmeden çekilmesi yasaklanmıştır** (Geçici Md. 25/g ve mükerrer md. 298/A). Buna göre, gerek 2003 yılı bilançosunun pasif kalemlerinin enflasyon düzeltmesi sonucu oluşan ve geçmiş yıllar karları hesabına kaydedilen tutarlar gerekse 2003 dönem karının 2004 yılında enflasyon düzeltmesinden doğan enflasyon farkı sonraki dönemlerde ortaklara kar payı olarak dağıtılamayacaktır. Dağıtılması halinde hem kurum kazancı olarak hem de kar payı olarak genel hükümlere göre vergilendirilecektir.

Yukarıdaki kanun hükümlerinden 2003 yılı ve önceki yıllara ait karların 2003 yılı bilançosu üzerinde yapılan enflasyon düzeltmesi sırasında bütün öz sermaye kalemlerinin geçmiş yıllar karları hesabına devredilmiş olması nedeni ile **2003 ve önceki yıllara ait karların hiçbir şekilde ortaklara dağıtılamayacağı anlamı çıkartılmamalıdır. Kanun hükümleri kar dağıtımlarını yasaklamamakta, sadece enflasyon düzeltmesi sonucu ortaya çıkan farkların dağıtılmasını yasaklamaktadır.** Dağıtılacak kısım enflasyon düzeltmesinden önceki tutarla sınırlıdır. Düzeltme sonucunda geçmiş yıllar karları azalmış ise düzeltilmiş karın tamamı, artmış ise düzeltme öncesinde görünen tutarı aşmamak üzere kar dağıtımı yapılması mümkün bulunmaktadır. GİB yayımlamış olduğu sirkülerde, **“2003 yılı hesap dönemine ait düzeltme öncesi geçmiş yıl ve/veya cari dönem ticari karının bulunması ve bu tutardan 01.01.2004 tarihinden sonra kar dağıtımı yapılmış olması halinde, kar dağıtımı adı altında gerçekleştirilen bu neviden ödemelerin işletmeden çekilen değer olarak addedilmeyeceği”** açıkça belirtilmiştir.⁵

Düzeltme sonucunda geçmiş yıllar karları ortadan kalkmış ise ortada dağıtılabilecek kar kalmadığı için kar dağıtımının yapılamayacağı açıktır. Yasaklama enflasyon düzeltmesinden kaynaklanan fazla kısım ile sınırlıdır. GİB’nce verilen bir özalgıda, “2003 yılı hesap döneminde **düzeltilme**

⁵ 24.03.2005 tarih ve 17 nolu VUK Sirkülerinin “19.Kar Dağıtımı” başlıklı bölümü.

öncesi ticari zararın bulunması ve düzeltme sonrasında geçmiş yıl karının oluşması durumunda enflasyon düzeltmesi sonucu oluşan bu geçmiş yıl karı dağıtılmak suretiyle işletmeden çekilirse vergiye tabi tutulacaktır” denilmiştir. Yasaklamaya uyulmaması halinde bu işlemin yapıldığı dönemde dönem kazancı zararlı dahi olsa, dağıtılan tutar dönem kazancı ile ilişkilendirilmeksizin vergiye tabi tutulacaktır. Bu tür öz kaynak kalemlerinin dağıtımına tabi tutulduğu dönemde **yatırım indirimi hakkı** varsa bu hakkın kullanılması da mümkün bulunmamaktadır.⁶

SPK tarafından yayımlanan Seri XI No: 26 Tebliğe göre, halka açık şirketler düzeltme önce bilanço ile düzeltilmiş bilançoda düşük olan karı dağıtılabilecektir.⁷ Söz konusu Tebliğin değişik 36. maddesi şöyledir:

“Madde 36- İşletmeler, Tebliğ hükümleri çerçevesinde düzeltme işlemine tabi tutulmuş mali tablolarda bulunan net dönem karından, Kurulun muhasebe standartlarına ilişkin diğer düzenlemeleri çerçevesinde hazırlanmış mali tablolardaki net dönem karı üzerinden Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre ayrılması gereken yedek akçelerin toplamının düşülmesi suretiyle bulunan tutardan fazlasını kar payı olarak dağıtamazlar. Enflasyona göre düzeltilmiş mali tablolarda bulunan net dönem karının, diğer tablolardaki net dönem karından daha az olması durumunda, **kar dağıtımını için daha az olan tutar esas alınır**. Bu şekilde bulunan karın daha sonraki yıllarda dağıtmaya karar verilmesi durumunda da bunların tarihi değerleri dikkate alınır. Kurulun kar dağıtımına ilişkin düzenlemeleri saklıdır.”

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yayımlanan 14 nolu Standardın 28. Maddesinde de, “mali tabloların tebliğ hükümlerine göre düzeltme işlemine tabi tutulması sonucunda dönem karında kayıtlı değerine göre ortaya çıkan artışlar ile ödenmiş sermayenin enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan sermaye yedekleri hesabında izlenen tutarların **kar dağıtımına konu edilemeyeceği ve sermayeye eklenemeyeceği**” belirtilmiştir. Söz konusu tebliğin enflasyon düzeltme farkının sermayeye ilave edilemeyeceği ifadesi VUK hükümlerine aykırı olup, geçerli bir gerekçesi de bulunmamaktadır.

2003 yılına ait karın dağıtımında enflasyon öncesi düzeltmesi öncesi karın

6 GİB'nin 19.10.2006 tarih ve 82198 sayılı Özelgesi (KARYAĞDI, 2009-6)

7 Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri XI, No:26) (28.02.2004 tarihli Resmi Gazete)

mı yoksa enflasyon düzeltilmesi yapıldıktan sonraki tutarın mı esas alınacağı konusundaki Gelir İdaresi Başkanlığınca verilen bir özalgede ise, “yapılacak kar dağıtımında 31.12.2003 tarihli **düzeltilmemiş bilançonun geçmiş yıllar karları hesabında bulunan tutarın** kullanılmasının mümkün bulunduğu, 31.12.2003 tarihli bilançonun enflasyon düzeltilmesine tabi tutulması sonucu **oluşan geçmiş yıllar karlarının** kar dağıtımında kullanılması halinde bu işlemin yapıldığı dönemin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin vergiye tabi tutulması gerektiği” belirtilmiştir.⁸ Bir başka özalgede de aynı görüş tekrarlanmış olup, 31.12.2004 tarihli düzeltilmiş bilançoda yer alan dönem net karının kar dağıtımında kullanılabileceği belirtilmiştir.

GİB'nin özalgesindeki ifadeden enflasyon düzeltilmesi yapılan bilançodaki geçmiş yıllar karlarının dağıtılamayacağı gibi bir anlam çıkmakta ise de, anlatılmak istenen düzeltme sonucu oluşan enflasyon farkının dağıtılamayacağıdır. Bu nedenle, SPK tarafından yayımlanan tebliğdeki açıklama halka açık olmayan diğer kurumlar vergisi mükellefleri için de geçerlidir. Zaten aksini düşünmek mümkün değildir. Bu konuda farklı yorumlara da rastlanmaktadır.⁹ Kar elde etmek amacıyla kurulan şirketlerin kar dağıtımının vergi kanunuyla yasaklanması düşünülemez. Kanun hükmünde belirtilen şey, enflasyon düzeltilmesinden kaynaklanan fazla kısımdır. Örneğin, ödenmiş sermayenin düzeltilmesinden doğan sermaye enflasyon düzeltme olumlu farkı gerçek anlamda bir faaliyet karı olmadığı için ortaklara dağıtılamaz. Böyle bir dağıtım işletmenin öz varlığını tehlikeye düşürür.

Burada belirtilmesi gereken diğer bir sorun da şahıs şirketleri ve şahıs işletmelerinin bilançolarında görünen enflasyon düzeltme farklarıdır. Bu işletmeler enflasyon düzeltme farklarını sermayelerine ilave etme hakkına sahip olmadıklarından, işletme sahiplerinin ölümü veya şahıs şirketlerinin tasfiye edilmesi halinde vergilendirilmesi gereken fiktif bir kazanç ortaya çıkacaktır. Enflasyon düzeltilmesinin yarattığı bu vergileme ilerde ciddi sorunlar ortaya çıkartabilir. Bu durumdaki işletme ve şirketlerin sermaye şirketine dönüştürülmesinde yarar bulunmaktadır.

8 GİB'nin 26.07.2006 tarih ve 58025 sayılı özalgesi.(KARYAĞDI,2009-8)

9 Sayın Nazmi KARYAĞDI adı geçen makalesinde,“vergi mevzuatı uyarınca enflasyon düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan geçmiş yıl karlarının herhangi bir şekilde dağıtılması söz konusu değil iken Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi işletmelerde bir serbestlik söz konusudur” demektedir. Bize göre enflasyon düzeltilmesinden kaynaklanan geçmiş yıllar karlarının dağıtılması konusunda söz konusu Tebliğler ile gerek VUK hükümleri gerekse GİB'nin özalgeleri arasında bir anlam farkı yoktur ve olmamalıdır.

5.SONUÇ

Tasfiye dönemi sonunda oluşacak tasfiye karı aynı zamanda (bazı istisnalar hariç olmak üzere) kurumlar vergisi matrahına esas olan kazancı ifade etmektedir. Daha önce sermayeye ilave edilmiş olan şirket fonlarının dönem başı servet değeri dışında bir değer kabul edilerek tasfiye karına ilave edilmesinin; söz konusu fonların “sermayeye ilave edilmesi kar dağıtımı sayılmaz” veya “enflasyon düzeltme farkları sermayeye ilave edilebilir ve bu işlem kar dağıtımı sayılmaz “ şeklindeki kanun hükümlerine açıkça aykırıdır. Söz konusu düzenlemeler ilgili kanun hükümlerinde bir vergi erteleme amacıyla yer almamışlardır. Her hangi bir muvazaa olmadıkça, tasfiye edilen bir şirkete ait tescil edilmiş sermayenin ortaklara iadesi işlemi, kaynağına bakılmaksızın kurumlar vergisi dışında tutulmalıdır.

Tasfiyeye giren şirketlerde tasfiye dönemi başı servet değerinin kurumlar vergisi dışında tutulması, GVK'nın 38. Maddesinde ifadesini bulan **öz kaynak kıyaslaması** yoluyla kazancın tespitine ilişkin düzenlemenin ve KVK'nın 17. Maddesinde açıklanan **tasfiye karı** tanımının da gereğidir. Kanunda açık bir hüküm bulunmadıkça tasfiye öncesinde tescil edilen sermayenin tasfiye sonunda ortaklara dağıtılması işletmeden çekilen değer olarak nitelendirilemez ve kar dağıtımı sayılamaz. Enflasyon düzeltme farkları ve geçmiş yıllar karlarının hiç bir süreye bağlı olmaksızın sermayeye ilavesi kar dağıtımı sayılmadığına göre, gerek ticari hayatın bir gereği olarak yapılan **tasfiye** işlemlerinde gerekse **sermaye azaltımı** işlemlerinde muvazaa iddiası bulunmadıkça söz konusu fonların tasfiye karına ilave edilerek vergilendirilmesi, açıkça kanun hükümlerine, muhasebe ve vergilendirme ilkelerine aykırıdır. Vergi; kanunla konulur, kanunla değiştirilir ve kanunla kaldırılır. Aksine görüş ve açıklamaların bize göre yasal ve anayasal bir dayanağı yoktur.

Sermayeye ilave edilmek koşulu ile vergi dışı tutulan bazı kazanç ve iratların, **vergiden kaçınmak** amacıyla daha sonra sermaye azaltılması veya tasfiye gibi işlemlerle işletmeden çekilmesini, hibe şeklindeki Ar-Ge destekleri veya en az iki tam yıl işletmenin aktifinde kalan taşınmaz ve iştirak hisselerinin satışından elde edilen kazançlarda uygulanan kurumlar vergisi istisnasına ilişkin düzenlemelerde olduğu gibi, bu tür kazançların sermayeye ilave dahil **beş ya da on yıl süre ile işletmede tutulması zorunlu** hale getirildiği takdirde söz konusu tartışmalar ve tereddütler ortadan kalkacaktır.

Kaynaklar

KARYAĞDI N, (2009)“Geçmişte Yapılan Enflasyon Düzeltmesi Sonucunda Ortaya Çıkan Karın Dağıtılıp Dağıtılamayacağı Sorunu” Oluş Mali Hukuk Bürosu. Sirküler, Mayıs (II/155)

TUĞLU, A, (2006) Sermaye Azaltımı Yoluyla Kar Dağıtımına Bağlı Vergiden Kaçınılabılır mi? Yaklaşım, Mart-Sy:59-62

BIYIK, R (2009) “Sermaye Azaltımı Vergisel Sonuçlar Doğurabilir” Dünya Gazetesi, 3 Temmuz-